

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2012, Volume: 7, Number: 3, Article Number: 4C0143

NWSA-HUMANITIES

Received: June 2012

Accepted: July 2012

Series : 4C

ISSN : 1308-7320

© 2010 www.newwsa.com

Hicran Hanım Halaç

Canan Parla

Anadolu University

hhhalac@anadolu.edu.tr

cparla@anadolu.edu.tr

Eskisehir-Turkey

**1 NO.LU ŞERİYYE SİCİL DEFTERİNE GÖRE 17. YÜZYIL SONU 18. YÜZYIL BAŞINDA
KÜTAHYA'DA KONUT TİPOLOJİSİ (1695-1703)**

ÖZET

Osmanlı Dönemi Türkiye'sinin toplumsal ve kültürel tarihini ele alan araştırmaların çoğunlukla İstanbul ile sınırlı kaldığı, konutlara eğilen çalışmaların ise, saray ve köşk gibi anıtsal yapıları ele aldıkları görülmektedir. Kutahya'nın Selçuklu Dönemi'ne kadar geriye giden tarihi eserlerini kale ve cami gibi yapılar teşkil etmekte, günümüze gelebilmiş erken dönem konutları bulunmamaktadır. 18. yüzyıl, hatta erken 19. yüzyıl öncesine ait günümüze gelebilmiş konut bulunmaması, bu konuda genel geçer değerlendirmelerin yapılmasına neden olmaktadır. 19. yüzyıl ve öncesinin konut mimarisi ve domestik kültürüne odaklanan çalışmalar, bu nedenle şeriyeye sicilleri, vakfiyeler, vakıf tahrir defterleri, vakıf muhasebe kayıtları, salnameler, temattuat defterleri, mühimme defterleri ve tapu tahrir defterleri gibi birincil kaynakları oluşturan Osmanlı belgelerinin kullanımını gerekli kılmaktadır. Bu araştırma makalesinde, 1695-1703 yılları arasındaki sekiz yıllık zaman dilimi hakkında bilgiler veren Kutahya'nın en erken tarihli 1 no.lu şeriyeye sicilinden elde edilen mülk, yol ve komşuluk ilişkileri, kat ve mekan bilgilerine dayanılarak 17. yüzyıl sonu 18. yüzyıl başında Kutahya'da bulunan konut tipleri belirlenmekte ve konut tipolojisi yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kutahya, Şeriyeye Sicilleri, Konut (Menzil), Geleneksel Kent Dokusu, Tipoloji

**ACCORDING TO NUMBER 1 KADI REGISTRY BOOK, THE TYPOLOGY OF HOUSING IN
KUTAHYA AT THE END OF THE 17TH CENTURY AND AT THE BEGINNING OF THE 18TH CENTURY
(1695-1703)**

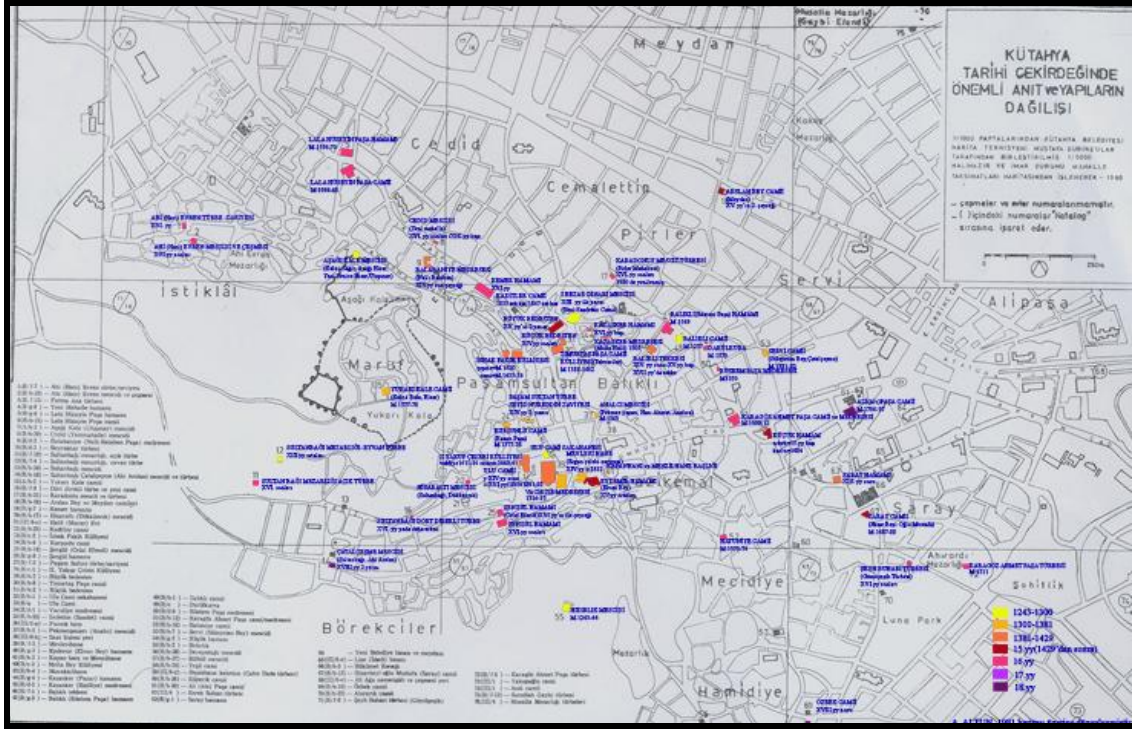
ABSTRACT

Most of the investigations which take hand Ottoman period of Turkey's social and cultural history are limited to Istanbul. The works about dwelling deal with monumental buildings like palace or mansion. Beginning from Seljuk Empire, the historical monuments of Kutahya account for castles and mosques. There is no early period of housing which lasts contemporary. In case of absence of housing belongs to 18th century and even the beginning of 19th century; therefore, this causes generally accepted evaluations. The works which focus on architectural housing and domestic culture belonging to 19th century and before, this necessitate the exploitation of Ottoman documents composing of primary sources like Kadi registry, charter of a waqf, pieces of writing of a waqf, accounting entry of waqf, yearbook, **temettuat** (profits), **mühimme** and pieces of writing of land registry. This research article gives information about Kutahya's eight years between 1695 and 1703. Obtained property from Şeriyeye registry, road and neighborhood relationship, depending on storey and location information, the housing types of Kutahya and the housing typology of Kutahya at the end of the 17th century and at the beginning of the 18th century are determined.

Keywords: Kutahya, Kadi Registers, House, Traditional City Pattern, Typology

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Friglerle tarih sahnesine çıkan ve tarihi süreçte birçok etkiye maruz kalarak şekillenen Kütahya'nın gelişmesinde ve önemli coğrafi konumu, kuruluşundan bu yana etkili olmuştur (Uzunçarşılı, 1932: 13). Germiyanoğulları'na başkentlik yapan, Osmanlı Dönemi'nde de önemini koruyan Kütahya'yı konu alan birçok çalışma ve gezi notları bulunmaktadır. Kütahya tarihi yapı ve anıtlarıyla da zengin bir kenttir. Farklı dönemlerde inşa edilmiş bu yapıların konumları, kentin tarihsel gelişimini ve katmanlaşmasını belgelemektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Kütahya'nın tarihi yapılarını gösterir harita

(Altun, 1981: 464-465 düzenlenerek)

(Figure 1. Map showing historical buildings of Kütahya organized by
(Altun, 1981: 464-465))

Kütahya'nın 20. yüzyıl başında ve günümüzde çekilmiş fotoğrafları, kentin yapı stoğu ve yayılımı hakkında bilgi verirler (Şekil 2 ve Şekil 4). 1930 ve 1935 yıllarında çekilmiş fotoğraflardan Kütahya'daki pek çok konutun iki katlı oldukları tespit edilebilmektedir. Fotoğrafın olmadığı daha önceki dönemlere ait konut bilgileri ise, ancak yazılı kaynaklardan öğrenilebilmektedir. Kütahya kentinin Matrakçı Nasuh tarafından yapılmış minyatürü kent hakkında bilgi veren en erken tarihli resimdir. Bu minyatürden (Nasûh's-Silâhî, 1976: 15b) de Kütahya'nın kale eteğine, nehir kenarına yeşillikli kırsal bir alana yayıldığı ve birbirine bitişik ve müstakil evlerinin bulunduğu, bu evlerin genellikle iki katlı oldukları anlaşılmaktadır (Şekil 5).

Şekil 2. 1930 Ulu Cami ve çevresi
(Kaynak: <http://www.muratgenisel.com/191-kutahyadan-eski-gorunumler.html>)

(Figure 2. Ulu Mosque and around 1930) Source:
<http://www.muratgenisel.com/191-kutahyadan-eski-gorunumler.html>)

Şekil 3. 1935 Saat Kulesi ve çevresi
(Kaynak: <http://www.muratgenisel.com/191-kutahyadan-eski-gorunumler.html>)

(Figure 3. The Clock Tower and around 1935)
Source: <http://sehirler.net/resim-kutahya-resimleri-35-kutahya-kalesi-4243.htm>)

Şekil 4. Günümüzde Kütahya

Kaynak: <http://sehirler.net/resim-kutahya-resimleri-35-kutahya-kalesi-4243.htm>

(Figure 4. Contemporary Kutahya

Source: <http://sehirler.net/resim-kutahya-resimleri-35-kutahya-kalesi-4243.htm>)

Şekil 5. 1533-1536 yılları arasında Kütahya

(Nasûhü's-Silâhî, 1976: 15b)

(Figure 5. Kutahya between 1533 and 1536

(Nasûhü's- Silâhî, 1976: 15b))

Matrakçı Nasuh'un minyatüründen elde edilen genel bilgiler, Kütahya konutlarının mimarisini açıklamaya yetmemektedir. Gerçek yaşama ait bilgileri barındıran ve gerçek hayatta olan biteni kaydettiklerinden Osmanlı toplumunun normatif yapısını değil, olguların tarihini yansıtan (Tekeli, 1988: 30-31) ve 19. yüzyılın son çeyreğine kadar yalnız adli değil, aynı zamanda idari ve belediye fonksiyonları da yüklenmiş bulunan Şer'iye Mahkemelerinde tutulan sicil kayıtlarından (İnalçık, 2009: 27; Şer'iye sicillerinin önemi ve içerikleri hakkındaki ayrıca, bkz. Ergenç, 1995; Uluçay, 1953: 285-298; Gökbilgin, 1976: 91-112; Gürkan, 1988: 765-779)de elde edilen bilgiler konumuz açısından çok önemlidir. Siyasi tarihin yanı sıra toplumun kültürel, sosyal ve iktisadi yapısı hakkında da bilgiler veren kent tarihi açısından çok önemli yere sahip olan şer'iye sicillerinin içlerinde bulunan satış, uyuşmazlık, hibe, veraset ve vakıf ile ilgili kayıtlarının değerlendirilmesi ve karşılaştırılması, dönemin mülkleri hakkında daha ayrıntılı ve net verilerin tespit edilmesini sağlamaktadır.

Bu araştırma makalesinde, Osmanlı Dönemi Kütahya konutlarının bilinen en erken tarihlilerinin özelliklerini tespit edebilmek için, 1695 - 1703 tarihleri arasında kapsayan 8 yıllık kısa bir sürece ışık tutan, transkripsiyonu yapılmış 1 Numaralı Kütahya Şer'iye Sicil Defteri (metnin ilerleyen kısımlarında, İNKŞS kısaltması kullanılacaktır) ana kaynak olarak kullanılmıştır. (Dağlı, 2004; Güngör, 2006 ve Sarıavcı, 2007)

Çalışmanın esasını şer'iye sicilleri içerisindeki satış hüccetleri ve hibe hüccetleri oluşturmaktadır. Kütahya'da 18. yüzyıla ait konut bulunmadığından, birincil derecede yazılı kaynaklardan şer'iye sicilleri incelenmiş ve elde edilen mülk bilgileri, mülklerin yol ve komşuluk ilişkileri ile kat ve mekan bilgileri ışığında 17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl başında Kütahya'da bulunan konut mimarisi aydınlatılmaya, tespit edilen mülklerden hareketle, Kütahya kentinin o dönemdeki barınma kültürü ve mekan örgütlenmesi keşfedilmeye çalışılmıştır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Osmanlı Dönemi Türkiye'sinin toplumsal ve kültürel tarihini ele alan araştırmaların çoğunlukla İstanbul ile sınırlı kaldığı, konutlara eğilen çalışmaların ise, saray ve köşk gibi anıtsal yapıları ele aldıkları görülmektedir. İstanbul dışındaki şehirlerin konut mimarisine eğilen araştırmalar çok sınırlıdır. Germiyanlıların başkenti olan Kütahya için de durum böyledir. Kütahya'nın Selçuklu Dönemi'ne kadar geriye giden tarihi eserlerini kale ve cami gibi yapılar teşkil etmekte, günümüze gelebilmiş erken dönem konutları bulunmamaktadır. 18. yüzyıl, hatta erken 19. yüzyıl öncesine ait günümüze gelebilmiş konut bulunmaması, bu konuda genel geçer değerlendirmelerin yapılmasına neden olmaktadır. 19. yüzyıl ve öncesinin konut mimarisi ve domestik kültürüne odaklanan çalışmalar, bu nedenle şer'iye sicilleri, vakfiyeler, vakıf tahrir defterleri, vakıf muhasebe kayıtları, salnameler, temattu defterleri, mühimme defterleri ve tapu tahrir defterleri gibi birincil kaynakları oluşturan Osmanlı belgelerinin kullanımını gerekli kılmaktadır.

Bu araştırma makalesinde, 1695-1703 yılları arasındaki sekiz yıllık zaman dilimi hakkında bilgiler veren Kütahya'nın en erken tarihli 1 no.lu şer'iye sicilinden elde edilen mülk, yol ve komşuluk ilişkileri, kat ve mekan bilgilerine dayanılarak 17. yüzyıl sonu 18. yüzyıl başında Kütahya'da bulunan konut tipleri belirlenmekte ve konut tipolojisi yapılmaktadır.

3. KÜTAHYA 1No. lu ŞERİYYE SİCİL DEFTERİNE GÖRE MÜLK VERİLERİ (KUTAHYA PROPERTY DATA ACCORDING TO NUMBER 1 KADI REGISTRY BOOK)

3.1. Mülk Türleri (Property Sorts)

Kütahya merkez mahallelerinde yer alan menzil (konut), arsa ve bahçe türü mülk bilgisi elde edilmiş tüm belgeler değerlendirmeye tabii tutulmuştur. 1 NKŞS defterinde değerlendirmeye aldığımız 137 mülk arasında %76,64'lik oranla 105 menzil türü mülkün varlığına rastlanırken, %12,41'lik oranla 17 arsa ve %10,95'lik oranla 15 bahçe türü mülk tespit edilmiştir (Halaç, 2010: 473-475-476).

Mahallelerde yer alan mülklerin türlerine göre, mahallenin yapısal doğunluğun ve doluluk boşluk durumlarını tespit edebilmek mümkündür. Arsa türü mülklerin fazlalığı, mahallenin yerleşmesini tamamlamadığını ya da yeni yapılanmaya başladığını, boşluklu bir kentsel dokusunun bulunduğunu düşündürmektedir. Gündelik yaşama ait yapı izleri bulunabileceğinden bahçeler de araştırma kapsamı içerisine alınmıştır.

Şeriyte Sicillerinde tespit edilen mülklerin; cinsi, sahipleri, komşuları satış olduysa alıcısı hakkında ayrıntılı bilgi (seceresi, cinsiyeti, ünvanı, dini), mahallesi, konumu, çevresindeki yol bilgileri, mülkte yer alan mekan birimleri ve sayıları, kat bilgisi, alışı ve satışta mülklerin hisse durumları, tevhid, ifraz durumlarına dair çıkarsama ve satış değeri hakkında bilgi elde edilebilmektedir. Yapıların tek katlı ya da iki katlı olmaları ve mekan sayıları, açık alanında yer alan bilgilerden; avlu, bahçe, su ve meyveli, meyvesiz ağaçların varlığı, meyveli ağaçların hangi meyveleri verdikleri tespit edilebilmiştir. Aynı zamanda konut avlularındaki ahır, ambar, samanlık, fırın ve kenif (helâ) gibi hizmet mekânlarından da haberdar olunmuştur. Tek bir mülkten elde edilen bilgilerin sistematik olarak değerlendirilmesi, o dönemin mahallesine ve kentine dair bilgileri verdiği gibi, mülk değerlerindeki farklılıkların nedenlerinin tespit edilmesine de yardımcı olmaktadır. Farklı dönem ve farklı kentlerdeki mülk verilerinin karşılaştırılması ise, dönemlere ait basit kent ve bölge restitüsyonlarının oluşturulmasına imkan verecektir.

1 NKŞS defterindeki kayıtlardan elde edilen bilgilere göre gruplandırıldığında "fiziki bilgi elde edilemeyen", sadece açık alan verisi tespit edilen; açık alan verileri ile birlikte sadece alt kat bilgisi yer alan" ve "açık alan verileri ile birlikte hem alt kat hem üst kat bilgisi yer alan" biçiminde dört mülk grubu ortaya çıkmaktadır. Menzil türü mülklerde ağırlıklı olarak; kat ve mekan sayısını kavrayabildiğimiz yapı bilgisine, açık alan verilerine ve hizmet mekânlarına ait bilgiler tespit edilebilmiştir.

Bu gruplamaya göre 1 NKŞS defterinden elde edilen içinde herhangi bir açık alan verisi ya da yapıya dair bilgi bulunmayan "fiziki bilgi elde edilemeyen" mülklerin, çoğunlukla arsa türü mülkleri kapsadıkları, %21,8'lik oran ile 19 mülkü oluşturdukları; avlusu, bahçesi, suyu, ağaçlı olup olmadıkları, ağaçların meyveli yada meyvesiz olup olmadıkları, meyveli ağaçların hangi meyveleri verdikleri öğrenilebilen, ağırlıklı olarak bahçe türü mülkleri kapsayan "sadece açık alan verisi tespit edilen" mülklerin ise %29,9'lük oran ile 26 mülkü oluşturdukları tespit edilmiştir.

1 NKŞS defterinden ayrıca, açık alan verileri dışında sadece alt katta varlığı kaydedilmiş mekanları olan tek katlı olduğu düşünülen menzil türü mülkleri kapsayan "açık alan verileri ile birlikte sadece alt kat bilgisi" yer alan %25,3'lük oran ile 22 menzil türü mülk ve açık alan verileri dışında hem altında hem de üst katında varlığı kaydedilmiş mekanları olan çift katlı olduğu düşünülen menzil türü mülkleri kapsayan "açık alan verileri ile birlikte hem alt kat

hem üst kat bilgisi" yer alan %23'lük oran ile 20 menzil türü mülk tespit edilmiştir.

3.2. Mülklerin Yollarla İlişkileri

(Relations of Properties With Roads)

1 NKŞS defterlerinde tespit edilmiş mülklerin yollarla ilişkileri değerlendirildiğinde; belirlenmiş 136 mülkün, %73,72'lik oran ile 101'inde, yol bilgisi elde edilmiştir. Derlenen bilgiler eşliğinde tespit edilen mülklerin yollarla kuvvetli ilişkileri olduğu söylenebilir. Yoldan cephe almayan mülke hiç rastlanmaması da kentleşmeye dönük çabaların varlığının işareti olarak kabul edilebilir. Aynı zamanda yolların kademelenmesi de bu savı destekler yöndedir. Mülklerin yollarla kurduğu ilişkinin yanı sıra ne tür yollarla ilişki kurduğu değerlendirildiğinde 1 NKŞS defterinde "Tarik-i amm", "Tarik-i hass", "Tarik-i müntehi" ve "Tarik-i müstehak" olmak üzere 4 yol türünün olduğu anlaşılmıştır (Halaç, 2010: 483).

Kademelenmiş yol bilgileri ayrı ayrı irdelendiğinde; 1 NKŞS defterinde yol bilgisi elde edilen 101 belgedeki 129 yol tanımlamasında %81,39'lük oran ile 105 "Tarik-i amm"a rastlanırken, %13,17'lik oran ile 17 "Tarik-i hass", tespit edilmiştir. (Halaç, 2010: 483).

Bunun yanı sıra en önemli ayrıntı ise incelenen dönem içinde tarik-i hass'tan cephe alan mülke çok ender rastlanır olmasıdır. 1 NKŞS defterindeki 24 gayrimüslim mülkün arasında %25'lik oran ile altısının çıkmaz sokaktan cephe alması, bunun yanı sıra 112 Müslüman mülkünden ise %9,82'lik oran ile 11'inin çıkmaz sokaktan cephe alması, Gayrimüslimler arasında çıkmaz sokak kullanımının daha yaygın olduğunu düşündürebilir (Halaç, 2010: 483).

1 NKŞS defterinde, Servi, Çerçi Müslüman, Hacı İbrahim, Lala Hüseyin Paşa, Suki Evran, Büyük Orta, Pirlar, Şehreküstü ve Balıklı mahallerinde çıkmaz sokaktan cephe alan birer mülke rastlanırken, Saray ve Küçük Orta mahallerinde ikişer mülke ve Meydan mahallesinde ise üç mülke rastlanır (Halaç, 2010: 484).

Bu anlamda Osmanlı'da çıkmaz sokağın aslında o sokağa açılan mülkün özel açık alanı gibi algılanması geleneği Kütahya için söylenemez. Az da olsa karşılaşılan çıkmaz sokak tanımlamalarının geniş yolların hacimlerinin arttığı yerler, mahremiyeti sağlamak adına komşu ile araya konulan bir boşluk gibi algılamak olasıdır. Kentteki tespit edilen mülklerin neredeyse tamamının "geniş yollarla" ilişkisinin olması da çıkmaz sokağın kafada bıraktığı imge gibi bir kullanım amacına hizmet etmediğini düşündürür.

Bir tarafında yol bilgisi elde edilebilen mülkler değerlendirildiğinde; 1 NKŞS defterinde %58,42'lik oran ile 59 belgede 1 tarafında tarik-i amm ve %10,89'lük oran ile 11 belgede 1 tarafında tarik-i hass bulunan mülkler tespit edilirken, iki tarafında yol bilgisi elde edilen mülkler irdelendiğinde; 1 NKŞS defterinde %16,83'lük oran ile 17 belgede 2 tarafında tarik-i amm ve %2,97'lik oran ile 3 belgede 1 tarafı tarik-i amm, 1 tarafı tarik-i hass, bulunan mülkler yer alırken, üç tarafında yol bilgisi elde edilen mülkler incelendiğinde; %0,99'lük oran ile 1 belgede 3 tarafında tarik-i amm %2,97'lük oran ile 3 belgede 2 tarafı tarik-i amm, 1 tarafı tarik-i hass, bulunan mülkler tespit edilmiştir (Halaç, 2010: 482-485).

3.3. Büyüklük Verileri (Data Size)

1 NKŞS defterinde mülklerin büyüklükleri incelendiğinde, 14 ve 190 numaralı belgelerde "mülk bahçe"lerin, 111 numaralı belgede "mülk menzil bahçe"nin, 347 numaralı belgede "müştemil bahçe"nin ve 404 numaralı belgede "bahçe"nin büyüklükleri dönüm olarak tanımlanmıştır.

Tablo 1. Miktarı bilinen bahçe türü mülklerin birim fiyatları
(Halac, 2010: 51)
(Table 1. Unit prices of known quantity of garden type properties
(Halac, 2010: 51))

1 NKŞS Deft. Belge No	Bahçe Miktarı	m ²	Toplam Fiyat	Birim Fiyat
404	3 dönüm	2756,016	2160	0,7837
347	11 dönüm	10105,392	17600	1,7416
14	1 dönüm	918,672	5280	5,7474
190	1 dönüm	918,672	12000	13,0623
298	2 Evlek	459,332	128400	279,5363

Bunun yanı sıra, 229 numaralı belgede "mülk bahçe" 1 evlik ve 298 numaralı belgede yer alan "müştemil bahçe" de 2 evlik olarak tanımlanır. 21, 346 ve 432 numaralı belgelerde yer alan "arsalar" ve 42, 366 numaralı belgelerde de "arsa-i haliyalar" 1 evlik olarak tariflenir. 376 numaralı belgede yer alan "arsa-i haliya"nın büyüklüğü ise 3 evlik olarak tariflenir.

Tablo 2. Miktarı bilinen arsa türü mülklerin birim fiyatları
(Halac, 2010: 51)
(Table 2. Unit prices of known quantity of plot type properties
(Halac, 2010: 51))

1 NKŞS Deft. Belge No	Arsa Miktarı	m ²	Toplam Fiyat	Birim Fiyat
346	1 evlek	229,666	1650	7,1843
376	3 evlek	668,998	8250	11,9739
366	1 evlek	229,666	3000	13,0624
21	1 evlek	229,666	3000	13,0624
439	Tulen 22 Zira/ Arzen 5 Zira	63,16	4180	66,1811

439 numaralı belgede tespit edilen "arsa-i haliya"nın ise boyutları "tulen 22 zira/ arzen 5 zira" olarak büyüklük tanımlar. Ayrıca, 74 numaralı belgede "münthei arsa-i haliya" ve 163 numaralı belgede "arsa-i haliya"nın büyüklükleri "bir miktar" ile tanımlanır. 49 numaralı belgede "bahçe", 63 numaralı belgede "arsa ve tarla", 286 numaralı belgede "müştemil mülk bahçe" ve 455 numaralı belgede "arsa-i haliya"nın büyüklükleri ise "kıt'a" olarak verilir. Bunların dışında, mülk türlerinin bir kısmında "1 bab" tanımlaması varken, diğerlerinde büyüklüğe dair herhangi bir veriye rastlanmamıştır.

3.4. Mimari Veriler (Architectural Data)

Kayıtlarda evlerin oturulabilir bölümlerini oluşturan yapısal verilerden başka tespit ettiğimiz servis birimleri şunlardır; avlu, harem kapısı, meyveli, meyvesiz ağaç, armut, elma, asma ağaçları, özel meyve bahçesi, su musluğu, su maslağı, dağ suyu, çeşme, bir-i ma, ma-i cari ve su kuyusu gibi açık alan verilerinin yanı sıra, fırın evi, fırın, ambar, sarıhan ambarı, kenif (helâ), ahır, samanlık, gibi hizmet mekânlarına ve son olarak da bağhane ve çinici dükkânları da o dönem Kütahya'sında tespit edilmiştir.

3.4.1. Açık Alan Verileri (Outdoor Data)

1 No.lu Kütahya Şeriyeye Sicil defterinde tespit edilen 137 mülkte yapı bilgisi olmayan %34,31'lik oran ile 47 mülk arasından sadece açık alan verisi elde edilmiş toplam 10 mülk tespit edilmiştir. 9 mülkte sadece ağaç verisi elde edilmiştir. 292 ve 298 numaralı belgelerdeki 2 mülkte sadece meyveli ağaç tespit edilirken, 14, 190,

229, 286, 309, 347, 102 numaralı belgelerdeki 7 mülkte hem meyveli ağaçlar hem meyvesiz ağaçlar tespit edilmiştir.

1 No.lu Kütahya Şeriyeye Sicil defterinde tespit edilen 137 mülkte yapı bilgisi olan %65,69'luk oran ile 90 mülk arasından açık alan verisi elde edilmiş toplam %38,89'lik oran ile 35 mülk tespit edilmiştir.

Yapı bilgisi elde edilen 90 mülk arasında açık alan verisi olan 22 mülkte sadece ağaç verisi elde edilmiştir. 356, 381 ve 396 numaralı belgelerdeki 3 mülkte özelleşmiş meyve ağaçları tespit edilirken (asma, elma, armut), 139, 322, 391, 397, 418, 446, 500, numaralı belgelerdeki 7 mülkte sadece meyveli ağaca rastlanırken 11, 46, 154, 157, 177, 194, 201, 338, 345, 395, 427, 183 numaralı belgelerdeki 12 mülkte hem meyveli ağaçlar hem meyvesiz ağaçlar tespit edilmiştir.

Yapı bilgisi elde edilen 90 mülk arasında açık alan verisi olan 8 mülkte sadece su verisi elde edilmiştir. 246 numaralı belgedeki mülkte su musluğuna rastlanırken, 332 numaralı belgede su kuyusu tespit edilmiştir. 365, 371, 402,428, 433, 434, numaralı belgelerdeki 6 mülkte bi-r ma tespit edilmiştir.

Yapı bilgisi elde edilen 90 mülk arasında açık alan verisi olan 5 mülkte hem su hem ağaç verisi tespit edilmiştir. Meyveli meyvesiz ağaçlar ile birlikte 108 numaralı belgede akar çeşme, 214 numaralı belgede dağ suyu, 352 numaralı belgede su maslağı, 423 numaralı belgede bi-r ma tespit edilirken, 375 numaralı belgede bi-r ma ile elma ağacına rastlanmıştır.

3.4.2. Hizmet Mekanı Verileri (Service Location Data)

1 NKŞS defterinde; 13 mülkte fırın, 2mülkte fırın evi, 5mülkte ambar, 2mülkte sarıhan ambarı, 4 mülkte ise samanlık ve 4 mülkte de ahırın varlığı tespit edilmiştir. 99 numaralı belgede ise 2 ambarın olduğu tespit edilmiştir. Bu hizmet mekanı verilerine ulaştığımız şeriyeye sicil belgelerinde, mekanların sadece mülkün alanındaki varlığından haberdar olunmaktadır.

Oysa, 162 numaralı belgede ambar ve fırının, 177 numaralı belgede ise fırın ve ahırın, 282 numaralı belgede ise ambar ve ahırın, 28, 82 ve 308 numaralı belgelerde de sadece ahırın çift katlı yapıların alt katında olduğu tasvir edilmiştir. 299 numaralı belgedeki mülk, alanında menzilden ayrı olarak hizmet mekanları için oluşturulmuş üst katta samanlık ve alt katta ahırın bulunduğu tek örnektir.

Kütahya Tarihi sit alanında bulunan konutların zemin katta bulunan odaları tek katlı evlerde günlük kullanım odaları olarak (kışlık mekânlar) kullanılabilirken; kat adedinin artması ve ihtiyaca göre Defterdar Konağı, Ali Paşa Evi, İsmail Hacı Çakır Evin de olduğu gibi duvarlarla ayrılarak ahır, samanlık depo olarak kullanılabilir (Minez, 2006: 34).

1 NKŞS defterinde sadece 384 numaralı belgeden, bir bayana ait menzilde kenif (helâ) bilgisine rastlanmıştır.

3.4.3. Yapısal Veriler (Structural Data)

Belgelerde tespit ettiğimiz menzillerin tasvirleri yapılırken rastlanan tahtani (altta olan; Develioğlu, 2001: 1023) ve fevkani (üstte olan; Develioğlu, 2001:264) ifadeleri evlerin kat sayıları hakkında, bab¹ ifadesi ise menzilin mekanı ve sayısı hakkında bilgi edinmemizi sağlamaktadır. Bazı belgelerde "... bab Oda" şeklinde tasvir edildiği belgelerde bulunmaktadır.

1 1.Kapı, 2.Kısım, 3.Mevzu, 4.Fasıl. Bölüm. Parça., 5.Sığınacak yer.
<http://www.osmanlicaturkce.com/?k=bab&t=@>

403 numaralı belgede yer alan hibe edilmiş menzil; alt katta sofa ve bir oda, üst katta "nim² sofa" ve bir odadan oluşan, harem kapısı, ve orta kapı bahsi geçen, bayana ait özel bir örnektir. Bu dönemde Kütahya'da başka hiçbir belgede sofa ve harem kapısı tespit edilmemiştir.

282 numaralı belgede yine bir bayana ait, kapı üzerinde köşk şeklinde tasvir edilen yapı tipi o dönem Kütahya'sında belgelerden tespit edilen tek menzil örneğidir.

4. KÜTAHYA 1 NO.LU ŞERİYYE SİCİL DEFTERİ IŞIĞINDA KONUT MİMARİSİ (HOUSING ARCHITECTURE OF KUTAHYA CORDING NUMBER 1 ŞERİYYE REGISTRY BOOK)

Aldo Rossi, Tipolojiyi kenti anlamada önemli bir araç olarak önermektedir. Rossi'ye göre; "Tipoloji,-şehirde olduğu gibi yapılarda da daha fazla indirgenemeyecek olan elementer tiplerin öğretisidir... Bütün mimari biçimler tipe geri götürülebilirler de, tip biçimle özdeş değildir..." (Rossi, 1999: 41).

Tipoloji, kullanıldığı her alanda araştırmacının ele aldığı olgunun anlaşılır kılınması ve tanımlanabilmesi amacıyla soyutlama, indirgeme ve şemalaştırma gibi eylemleri içeren sistematik bir çalışmadır; özel olanın akıl yoluyla genelin altında ele alınmasıdır. Bu anlamda bu çalışmada Kütahya kentinde sicillerden tespit edilen dağınık konut bilgileri tasniflenerek, konutların tespit edilen mekansal özellikleri daha anlaşılır hale getirilmeye ve kentin o dönemki konut stoğuna dayanan bir tipoloji oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu tipoloji ile, çalışılan zaman dilimindeki konutlara dair; çevre ve açık alan verileri, kat adetleri, yaşam ve hizmet mekânlarına ait bilgilerin kavranmasının kolaylaştırılması hedeflenmiştir.

Leupen, mimarlık alanından yapılan tipolojik çalışmaların analize dayalı olanına "analitik tipoloji" derken tasarıma yönelik olanını ise "üretken tipoloji" olarak isimlendirir (Leupen, 1997: 132). Atilla Yücel ise analize dayalı olan tipolojik çalışmaya "çözümlemeci tipoloji", yeni tipler önererek onlardan hareketle tasarım yapılmasını ise "türetmeci tipoloji" olarak tanımlar (Yücel, 1981: 59-66). 1NKŞS defterindeki tespit edilen menzillere dair yaptığımız çalışma "üretken", "çözümlemeci" tipoloji tanımlamalarına örnek teşkil etmektedir.

Çalışmamızda, mevcut olanı anlamamanın bir yolu olarak çözümlemeci tipoloji kullanılmıştır. Envanter çalışması, sınıflama ve indirgeme işlemine dayalı çözümlenme, çözümlemeci tipolojinin sistematik aşamalarıdır. Üzerinde çalıştığımız farklı öğeleri tanımlama imkanı verir. Sicillerde tespit edilen mülklerin envanteri oluşturularak, mülk türleri sınıflandırılmış, menzil türü mülkler üzerinde ise tespit edilen verilerden elde edilen bilgiler ayrıştırılarak çözümlenmeler yapılmıştır.

1 NKŞS defterindeki belgelerden elde edilen veriler ışığında 1695 - 1703 yılları arasında tespit edilen menziller için yapılmaya çalışılan Tipoloji denemesinin ana iskeletini kat adetleri ve mekan sayıları oluştururken, avlularının ve hizmet mekanlarının bulunması, yapıların birbirinden ayrıştırılmasına imkan sağlamaktadır. Sadece Tahtani ifadesi kullanılarak tasvir edilmiş menziller tek katlı, tahtani ve fevkani kavramlarının birlikte kullanıldığı veya sadece fevkani ifadesi kullanılarak tanımlanan menziller çift katlı olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra, "Bab" ifadesi mekân olarak değerlendirilirse 1 bab olarak tanımlanmış mülkleri "tek mekânlı" 2

bab olarak tanımlanmış mülkleri çift mekânlı mülkler olarak sınıflandırmak doğru olacaktır.

Bazı evlerde katlardaki mekan isimleri ve mekan sayıları fevkani ve tahtani kavramlarıyla birlikte kullanılmışken bazılarında mekanlara dair bilgi vermeksizin sadece tahtani ve fevkani kavramları yazılıp geçilmiştir. Bu durumda yapıların sadece kat adedini tespit edip mekan bilgisi elde edememekteyiz. Yapmaya çalışacağımız Tipoloji denemesinde kat adedi ve mekan sayısı ana belirleyiciler olarak değerlendirildiğinden sadece tahtani ve fevkani tanımlaması olanlar, mekan sayısı belirsiz olarak tanımlanmıştır. Çift katlı yapılarda alt kat üst kat mekan sayılarının aynı ya da farklı olma durumları da sınıflamamızın bir başka tipolojik çözümleme sebebi olarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler ışığında oluşturulmaya çalışılan tipoloji değerlendirmesi tablo 3'deki gibi gerçekleşmiştir.

Tablo 3. 1695-1703 yılları arasında Kutahya konut tipolojisi (Dört dönem karşılaştırmasından alınmıştır. Halaç, 2010: 499)
(Table 3. The housing typology of Kutahya between 1695 and 1703 (Taken from the comparison of four periods. Halaç, 2010: 499))

1 NKŞS DEFTERİNDEKİ KAT BİLGİSİ ELDE EDİLENLERE GÖRE TİPOLOJİ DEĞERLENDİRMESİ				Değer			Toplam		Genel				
				Ort Değ	en düş değ	en yük. değ.	Belge sayısı	sayı	°	Top.	°		
TEK KATLILAR	TEK MEKANLI	Sadece Avlulular		4854	1100	18150	12	29	76	38	41		
		Sadece Hizmet Mekanlılar					4						
		Avlulu ve Hizmet Mekanlılar					2						
		Avlu ve Hizmet mekanı bilgisi elde edilemeyenler					11						
	ÇİFT MEKANLI	Sadece Avlulular		9560	2200	20460	3	7	18				
		Sadece Hizmet Mekanlılar					0						
		Avlulu ve Hizmet Mekanlılar					2						
		Avlu ve Hizmet mekanı bilgisi elde edilemeyenler					2						
	MEKAN SAYISI BELİRSİZ	Sadece Avlulular		1800			2	2	5				
		Sadece Hizmet Mekanlılar					-						
		Avlulu ve Hizmet Mekanlılar					-						
		Avlu ve Hizmet mekanı bilgisi elde edilemeyenler					-						
ÇİFT KATLILAR	Sadece Üst Kat Bilgisi Olan ÇİFT MEKANLI Avlu ve Hizmet mekanı bilgisi elde edilemeyen						1	1	100	1	1		
	Hem Alt Kat Hem Üst Kat Bilgisi	Alt kat üst kat mekan sayısı aynı	TEK MEKANLI 1bab tahtani/ 1bab fevkani	Sadece Avlulular		8096	2400	21600	11	24	77	31	34
				Sadece Hizmet Mekanlılar					4				
				Avlulu ve Hizmet Mekanlılar					1				
				Avlu ve Hizmet mekanı bilgisi elde edilemeyenler					8				
	Hem Alt Kat Hem Üst Kat Bilgisi	Alt kat üst kat mekan sayısı aynı	ÇİFT MEKANLI 2bab tahtani/ 2bab fevkani	Sadece Avlulular		13750	1100	26400	-	6	19		
				Sadece Hizmet Mekanlılar					1				
				Avlulu ve Hizmet Mekanlılar					3				
				Avlu ve Hizmet mekanı bilgisi elde edilemeyenler					2				

Tablo 3'ün devamı										
Alt kat üst kat mekan sayısı fark	ÜÇ MEKANLI 3bab tahtani/ 3bab fevkani	Sadece Avlulular	1100			-	1	3		
		Sadece Hizmet Mekanlılar				-				
		Avlulu ve Hizmet Mekanlılar				1				
		Avlu ve Hizmet mekanı bilgisi elde edilemeyenler				-				
	1bab tahtani/ 3bab fevkani	Sadece Avlulular	7920			1		25		
		Sadece Hizmet Mekanlılar				-				
		Avlulu ve Hizmet Mekanlılar				-				
		Avlu ve Hizmet mekanı bilgisi elde edilemeyenler				-				
	2bab tahtani/ 1bab fevkani	Sadece Avlulular	2860			-		25		
		Sadece Hizmet Mekanlılar				-				
		Avlulu ve Hizmet Mekanlılar				-				
		Avlu ve Hizmet mekanı bilgisi elde edilemeyenler				1				
2bab tahtani/ 4bab fevkani	Sadece Avlulular	4510			1	2	50			
	Sadece Hizmet Mekanlılar				-					
	Avlulu ve Hizmet Mekanlılar				-					
	Avlu ve Hizmet mekanı bilgisi elde edilemeyenler				1					
MEKAN SAYISI BELİRSİZ	Sadece Avlulular	12923	7200	24000	8	18		18	20	
	Sadece Hizmet Mekanlılar				1					
	Avlulu ve Hizmet Mekanlılar				3					
	Avlu ve Hizmet mekanı bilgisi elde edilemeyenler				6					

Tablo 3'te 1 NKŞS defterindeki kat bilgisi elde edilenlere göre yapılan tipoloji değerlendirmesinde yapılan gruplamalara dahil olan konutların belge numaraları kaydedilirken bu gruplara dahil olan mülklerin ortalama değerleri, en düşük ve en yüksek değerli olan mülklerin fiyatları da belirtilmiştir. Hangi guruba kaç mülk girdiği ve bu sayının alt gruplardaki toplamı, genel toplamı ve yüzdeleri hesaplanarak gurupların dağılımları hakkında fikir sahibi olunmuştur.

4.1. Tek Katlı Olduğu Tahmin Edilenler; Sadece Alt Kat Bilgisi Olanlar (Estimated to be Single Storey; Having Only the Bottom Floor Information)

Fevkani ifadesinin kullanılmadığı, tahtani kavramı ile tanımlanan menzillere ait sadece alt kat bilgisi elde edildiğinden bu grup "tek katlı olduğu tahmin edilen menziller" adı altında sınıflandırılmıştır. 1 NKŞS defterinde tahtani ve fevkani kavramlarıyla tarif edilen kat bilgisi elde edilen toplam 90 mülkten %42,22'lik oran ile 38 mülkte sadece alt kat bilgisi tespit edilmiştir. Sadece "tahtani" olarak tarif edilmiş %5,26'lik oran ile 2 mülk tespit edilirken, %76,32'lik oran ile 29 mülk "1 bab" ve %18,42'lik oran ile 7 mülk "2 bab" olarak belirtilmiştir. Bu sınıflandırmanın alt başlıkları ve detayları tablo 3'de yer almaktadır.

4.2. Çift Katlı Olduğu Tahmin Edilenler; Üst Kat Bilgisi Olanlar (Estimated to be Double-Decker; Having the top Floor Information)

4.2.1. Sadece Üst Kat Bilgisi Tespit Edilen Çift Katlılar (Detected to have Only the Upper Floor Information, Double-Deckers)

Sadece fevkani kavramı ile tarif edilen alt kattaki mekanlara dair bilgi elde edilemeyen menzillerin çift katlı olduğu tahmin edilmektedir. 1 NKŞS Sicil defterinde tahtani ve fevkani kavramlarıyla tarif edilen kat bilgisi elde edilen toplam 90 mülkten %2,22'lik oran ile 2 mülkte sadece üst kat bilgisi tespit edilmiştir. Oluşturulan tipin alt başlıklarının detayları tablo 3'de yer almaktadır.

4.2.2. Hem Alt Kat Hem Üst Kat Bilgisi Tespit Edilen Çift Katlılar (Detected to have Both the Bottom and the Upper Floor Information, Double-Deckers)

1 NKŞS defterinde tahtani ve fevkani kavramlarıyla tarif edilen kat bilgisi elde edilen toplam 90 mülkten %56,67'luk oran ile 51 mülkte çift kat bilgisi tespit edilmiştir. Sadece "tahtani ve fevkani" olarak belirtilmiş %35,29'lik oran ile 18 mülk tespit edilirken, %43,14'lik oran ile 22 mülk, "1 bab tahtani ve 1 bab fevkani", %1,96'lik oran ile 1 mülkte, "2 bab tahtani ve 1 bab fevkani" %11,76'lik oran ile 6 mülkte, "2 bab tahtani ve 2 bab fevkani" %1,96'lik oran ile 1 mülkte, "1 bab tahtani ve 3 bab fevkani" %1,96'lik oran ile 1 mülkte, "3 bab tahtani ve 3 bab fevkani" ve %3,92'lik oran ile 2 mülkte "2 bab tahtani ve 4 bab fevkani" olarak belirtilmiştir. Oluşturulan tipin alt başlıklarının detayları tablo 3'de yer almaktadır.

4.2.2.1. Çift Katlı, Alt Kat Üst Kat Mekan Sayısı Farklı Menziller (Double-Decker, Different Ranges of Bottom and Upper Floor Location Numbers)

1 NKŞS defterinde çift katlı, alt kat üst kat mekan sayısı farklı 4 menzil tespit edilmiştir.

1 NKŞS defterinde "2 bab tahtani ve 1 bab fevkani" tanımlı, üst katta tek alt katta iki mekana sahip 419 numaralı belge, "1 bab tahtani ve 3 bab fevkani" tanımlı, üst katta üç alt katta tek mekana sahip 82 numaralı belgede bu menzilin alt kat mekanının ahır olarak kullanıldığı bilinmektedir.

1 NKŞS defterinde "2 bab tahtani ve 4 bab fevkani" tanımlı üst katta dört alt katta çift mekanlı 2 menzil tespit edilirken, üst katta dört alt katta çift mekanlı menzillerden 28 numaralı belgenin alt kat mekanının 1 bab oda ve ahır olarak kullanıldığı bilinmektedir. Yapı boyutları olarak oldukça büyük olan 28 numaralı bu menzilin fiyatını etkileyen farklı unsurlarının bulunduğu aşikardır. Konutların konumları, oturdukları arazinin küçüklüğü/büüklüğü, hizmet mekanlarının olup/olmayışı, yıpranmışlık oranları ve bugün bizim tespit edemeyeceğimiz diğer nedenler konut fiyatlarının farklılığına sebep olmuş olmalıdır. Oluşturulan tipin alt başlıklarının detayları tablo 3'de yer almaktadır.

4.2.2.2. Çift Katlı, Mekan Sayısı Belirsiz Menziller (Double-Decker, the Number of Location of Ambiguous Ranges)

1 No.lu Kütahya Şeriyeye Sicil defterinde sadece "tahtani ve fevkani" tanımlı çift katlı 18 mülkün tespit edilmiştir. Sadece "tahtani ve fevkani" tanımlı çift katlı menzillerin 433 numaralı belgede yer alan menzil dışında, üst katı dükkan olarak kullanıldığı anlaşılan bir yapının varlığı tespit edilirken, 162 numaralı belgede bahsi geçen menzilin alt katındaki mekanların fırın, ambar ve 1 bab

odadan oluştuğu, 177 numaralı belgede bahsi geçen mülkün de alt katındaki mekanların fırın ve ahır olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Oluşturulan tipin alt başlıklarının detayları tablo3'de yer almaktadır.

5. SONUÇ (CONCLUSION)

17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl başındaki (1695-1703) 8 yıllık kısa süreçte Kütahya'nın ne tür konut tiplerine sahip olduğunun ve gündelik hayatının keşfedilmeye çalışıldığı bu çalışmada, özgün belge niteliği taşıyan en güvenilir kaynaklardan 1 No.lu Kütahya Şeriyeye Sicil defterine dayanılarak, defterde bahsi geçen mülkler irdelenmiş, tasniflenen mülklerin genel değerlendirmeleri yapılarak konut tipolojisi oluşturulmasına ve kentin sıradan domestik yaşamının tespitine çalışılmıştır.

Şeriyeye sicillerinden edinilen bilgiler ışığında, Kütahya örneğinde Müslümanların tarım kültüründen ayrılmadıklarını, kentte olmalarına rağmen hala topraktan gelir elde ettikleri söylenebilir. İstanbul'da ve tüm Osmanlı'da olduğu gibi ticaret hayatının aktörlüğünü, Gayrimüslimler üstlenmiş durumdadır. Kent merkezinde yerleşik olmasına rağmen Müslümanların hemen kent çeperinde yer alan mahallelerde de bahçecilik yapması, Gayrimüslimlerin ise tam aksine hiç bahçeye sahip olmamaları bu düşüncüyü destekler yöndedir.

1 NKŞS defterinde geçen menzil kavramı ile konutlar, avluları ve hizmet mekânları ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu durumda Kütahya'nın aynı zaman aralığındaki İstanbul'a oranla çok daha alçak bir yapılaşmayla karakterize olduğu anlaşılır.

Osmanlı konutlarında işlevlerine göre farklılaşmamış, çok işlevli oda ya da odalar bütünü söz konusudur. Pek çok araştırmacı, bunun pragmatik zorunluluk ve göçebe kökenlerden gelen bir tanımlama olduğu iddiasındadır. Konutlar ev sahibinin toplumsal konumuna ve evin kırsal ya da kentsel alanda bulunmasına göre değişiklikler gösterse de bütün modernlik öncesi toplumlar çok işlevli odalar, salonlar ve avlular yapmışlardır (Tanyeli, 2006: 333-349). Kütahya'da da durum bu genel örüntüye uygundur.

Avluların %36,36'lık oran ile otuz altısında herhangi bir hizmet mekânına rastlanmamıştır. Bu, ya kayıtlara geçmemiş yardımcı birimlerin varlığının işaretidir ya da gerçekten avlular sadece konutların "iç"iyle dış dünyanın bulunduğu bir arakesit, mahremiyetin dışarıya taşındığı açık alanlardır. Evden çıkan fincan ve zarfları dahi hassasiyetle kayıtlara geçiren kâtiplerin avluda yer alan fırın, ahır ya da samanlığı atlamasının ihtimal dışı olduğu varsayılır ise ikinci düşünce geçerliliği daha muhtemeldir. Buralarda yer alan ahır, samanlık, anbar, fırın, kenif (helâ), kuyu, su arkı ve ağaçlar konutların hizmet mekanları olarak belirtilmektedirler. Aslında, ahırların çokluğu, bu mekanların sadece atlara ayrılmış olma ihtimalinin pek olası olmadığını gösteriyor. Bu yüzyılda ata herkesin binemediği, İstanbul'da dahi surlarının çeperinde sadece kent yöneticilerinin dolaşmasına izin verildiği düşünülürse (Tanyeli, 2006: 333-349), ahır diye tanımlanan yerlerin küçük ev hayvanlarına ait derme çatma yapılar olma ihtimali yüksektir. O dönem tüm dünya kentlerinde olduğu gibi, Kütahya'da da hayvancılık ve bahçecilik fazla olmalı. Birçok ailenin muhtemelen birkaç koyun veya kümes hayvanı besleyerek hem kendi ihtiyacını karşıladığı, hem de fazlasını satarak gelir elde ettiğini düşünmek mümkündür. Samanlığın varlığı da hayvancılığın aktif şekilde yapıldığının göstergelerden bir diğeridir. Samanlıkların aynı zamanda bahçecilik ürünlerinin depolandığı anbar olarak da kullanıldığı söylenebilir. Konutların tamamlayıcısı ve tamamen işleve dönük hizmet mekânlarının yanı sıra avluda sadece bir konutta kenif (helâ) tespit edilmiştir. Mutfağın ve kilerin

İstanbul'da dahi zengin bir azınlığın gücünün yettiği (Tanyeli, 2006: 333-349), orta halli insanların erişiminin çok ötesinde konfor elemanları olduğu düşünülür ise Kütahya'daki konut tipleri daha iyi anlaşılır. Sıradan insanların pişirme eylemini fırınlarda gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır. Araştırma yapılan tüm belgeler içinde sadece birinde "akar su" tanımlamasına rastlanmış ancak ayrıntı elde edilememiştir.

Kütahya'daki mahalleler için Müslüman, gayrimüslim, zengin, fakir, büyük, küçük olarak sınıflandırmaya gitmek pek mümkün görünmemektedir. Osmanlı mahallelerinde bir statü farklılaşmasının oluşmadığı, değişik zümrelerden, zengin fakir her seviyede ailenin farklı büyüklükteki konutlarda yan yana yaşadıkları ancak, mahalleler arasında ortalama konut fiyatları bakımından önemli farklar olduğu söylenebilir. Bu fiyat farkları, meskenlerin büyüklüğü, avlusunun varlığı, hizmet mekânlarının nitelikleri ve sayılarının yanı sıra konutların diğer vasıflarıyla da doğrudan ilgilidir. En fazla nüfusun bulunduğu mahalleler ise, dinî ve sosyal yapıların olduğu, önemli eğitim kurumlarının ve ticaret merkezlerinin bulunduğu yerlerdir. Muhtemelen de en eski yerleşim yerleri olarak göze çarparlar. Kütahya'da da mahallelerin birbirine bitişik evlerden meydana gelmiş olması muhtemeldir. Merkezden uzaklaştıkça mahallelerin sahip olduğu ev sayısının azaldığı, boş arsaların türediği, bahçelerin sayısının ve büyüklüklerinin arttığı ve nüfusun önemli derecede azaldığı görülür.

Bu araştırma makalesinde; İstanbul dışındaki orta ölçekte ve kıymette bir Anadolu kentinin sıradan kent sakinlerinin barınma koşulları ile konutlarının kat ve mekan özellikleri belirlenmiş ve kat durumları ile mekanlarına göre sınıflandırılmak suretiyle bir konut tipolojisi denemesi gerçekleştirilmiştir.

TEŞEKKÜR (ACKNOWLEDGEMENTS)

Bu araştırma makalesinin çıkış noktası Halaç, H.H., (2010), "Kütahya Şeriyeye Sicil Defterlerine Göre Domestik Kültür, Barınma Koşulları ve Ev İç Mekanı Bileşenleri (1695- 1902)" isimli yayınlanmamış doktora tezine dayanmaktadır. Mimarlık alanında doktora yapma hevesimin sürekli engellerle karşılaşması sonucunda, dekanlığı döneminde akademik kariyerim için çözümler arayan ve yön veren rektör yardımcısı hocam **Prof. Dr. Hasan Mandal'a**, bu sürecin başından sonuna destek olan bölüm başkanım **Prof. Dr. Ruşen Yamaçlı'ya**, başka bir disiplinmiş gibi görünen Sanat Tarihi'nin, aslında kavrayıcılığı ile mimarlıkla yan yana yürüdüğüne inandıran, lisans öğrenciliğimden itibaren beni yalnız bırakmayan değerli hocam **Prof. Dr. Erol Altınsapan'a**, ders ve tez aşamasında emeklerini asla esirgemeyen, sorularla ve sorunlarla kendisini bunalttığım da dahi şefkatle, sabırla, bilgece benimle ilgilenen ve onun gibi mimar/restorasyon uzmanı/sanat tarihçisi olacağımı düşünüp heyecanlanarak kendisini örnek aldığım değerli danışmanım **Doç. Dr. Canan Parla'ya**, Mimarlık Tarihi denilen "çetrefilli" hikayeleri, akıcı bir dille anlatarak benim bu dünyaya girmemi sağlayan, doktora serüvenimde de neredeyse 7/24 kesintisiz yol göstericim, sağduyusuna ve bilge kişiliğine hayranlık duyarak kendimi şanslı hissettiğim değerli hocam **Prof. Dr. Uğur Tanyeli'ye**, ne kadar teşekkür etsem azdır.

KAYNAKLAR (REFERENCE)

1. Altun, A., (1981-1982). "Kütahya'nın Türk Devri Mimarisi- Bir Deneme", Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılına Armağan: Kütahya, İstanbul, S.171-700.
2. Dağlı, S., (2004). "1 Numaralı Kütahya Şeriyeye Sicili (I. Bölüm) Transkripsiyonu Ve Kritiği", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya,Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı
3. Develioğlu, F., (2001). Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat, Aydın Kişevi,Ankara
4. Ergenç, Ö., (1995). Osmanlı Klasik Dönemi Kent Tarihçiliğine Katkı: XVI. Yüzyılda Ankara ve Konya, Ankara Enstitüsü Vakfı Yayınları, Ankara.
5. Gökbilgin, T., (1976). "Kanunî Sultan Süleyman Devri Müesseseler Ve Teşkilâtına Işık Tutan Bursa Şer'iyeye Sicillerinden Örnekler", İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya Armağan, Ankara, S.91-112;
6. Güngör, E., (2006). "1 Numaralı Kütahya Şeriyeye Sicili (II. Bölüm) Transkripsiyonu ve Kritiği", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya,Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı
7. Gürkan, F., (1988). "Şer'iyeye Mahkemeleri Sicilleri Üzerine Bir Araştırma", IX. TTK Kongresi, TTK Basımevi, Ankara, S.765-779
8. Halaç, H.H., (2010). "Kütahya Şeriyeye Sicil Defterlerine Göre Domestik Kültür, Barınma Koşulları ve Ev İç Mekanı Bileşenleri (1695- 1902). "Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir:Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
9. İnalçık, H., (2009). "Devlet-î Aliyye: Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar 1", Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Osmanlı Tarihine Ait Genel Kitaplar, İstanbul,
10. Leupen, B., (1997). Desing and Analysis , Rotterdam:010 Publishers, Sf.13
11. Minez, B., (2006). "Geleneksel Kütahya Evlerinin Korunması ve Yeniden Kullanımı Bağlamında Değerlendirilmesi: "Ahierbasan Sokağı ve Evleri", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Sf;3
12. Nasûhü's-Silâhî, (1976). Beyân-ı Menâzil-î Sefer-î Irâkeyn-î Sultan Süleyman Han, (Çeviren: Hüseyin Yurdakul), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
13. Rossi, A., (1999). "The Architecture of the City" Trans. D Ghirado, J. Okman, Cambridge, Massachusetts: MIT Pres, Sf,4
14. Sarıavcı, L., (2007). "1 Numaralı Kütahya Şeriyeye Sicili (III. Bölüm) Transkripsiyonu ve Kritiği", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya,Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı
15. Tanyeli, U., (2006). "Osmanlı Metropollerinde Evlerin Konfor ve Lüks Normları(16.-18.Yüzyıl)", "Soframız Nur, Hanemiz Mamur" Kitap Yayınevi İstanbul :333-34
16. Tekeli, İ., (1988). Kitap Tanıtma, Planlama, TMMOB Şehir Plancıları Odası Dergisi 88/1 Ankara:30-3
17. Uluçay, M.Ç., (1953). "Manisa Şer'iyeye Sicillerine Dair Bir Araştırma", Türkiyat Mecmuası, Sayı:X, İstanbul S.285-298;
18. Uzuncarşılı, İ.H., (1932). "Bizans ve Selçukîlerle Germiyan ve Osmanoğulları Zamanında Kütahya Şehri", İstanbul Devlet Matbaası, İstanbul, Sf,13
19. Yücel, A., (1981). Mimarlıkta Biçim ve Mekanın Dilsel Yorumu Üzerine (İstanbul İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Sf.59-6
20. <http://www.muratgenisel.com/191-kutahyadan-eski-gorunumler.html>

21. <http://sehirler.net/resim-kutahya-resimleri-35-kutahya-kalesi-4243.htm>
22. <http://www.osmanlicaturkce.com>